

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

**2026-YIL / IYUN/6-SON,
IV-QISM**

ISSN

INTERNATIONAL
STANDARD
SERIAL
NUMBER
INTERNATIONAL CENTRE

ISSN: 2992-8982

<https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz/>

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Bosh muharrir:

Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich

*Elektron nashr. 2026-yil, iyun.
IV-qism*

Bosh muharrir o'rinbosari:

Karimov Norboy G'aniyevich

Muharrir:

Qurbonov Sherzod Ismatillayevich

Tahrir hay'ati:

Salimov Oqil Umrzoqovich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Abduraxmanov Kalandar Xodjayevich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Rae Kvon Chung, Janubiy Koreya, TDIU faxriy professori, "Nobel" mukofoti laureati
Osman Mesten, Turkiya parlamenti a'zosi, Turkiya – O'zbekiston do'stlik jamiyati rahbari
Axmedov Durbek Kudratillayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Sayfullo Normatovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Kalonov Muxiddin Baxritdinovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Siddiqova Sadoqat G'afforovna, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Xudoyqulov Sadirdin Karimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Maxmudov Nosir, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Samadov Asqarjon Nishonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, professor
Slizovskiy Dimitriy Yegorovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Ikrom Akramovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Eshtayev Alisher Abdug'aniyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xajiyev Baxtiyor Dushaboyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Hakimov Nazar Hakimovich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Musayeva Shoirazimovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), professor
Ali Konak (Ali Ko'nak), iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor (Turkiya)
Cham Tat Huei, falsafa fanlari doktori (PhD), professor (Malayziya)
Foziljonov Ibrohimjon Sotvoldixo'ja o'g'li, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dots.
Faxridinov Zafarjon Faxridin o'g'li, O'zb. Res. Bosh prokuraturasi HIJQKD boshqarma boshlig'i
Utayev Uktam Choriyevich, Anijon viloyati prokurorining o'rinbosari
Ochilov Farkhod, O'zb. Res. Bosh prokuraturasi IJQK Departamentining Namangan viloyati boshqarmasi boshlig'i
Buzrukhonov Sarvarxon Munavvarxonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Axmedov Javohir Jamolovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Toxirov Jaloliddin Ochil o'g'li, texnika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), katta o'qituvchi
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), v.b. dots.
Djudi Smetana, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Krissi Lyuis, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Glazova Marina Viktorovna, Iqtisodiyot fanlari doktori (Moskva)
Nosirova Nargiza Jamoliddin qizi, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Sevil Piriyeva Karaman, falsafa fanlari doktori (PhD) (Turkiya)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon o'g'li, TDIU ITI departamenti rahbari
Ochilov Bobur Baxtiyor o'g'li, TDIU katta o'qituvchisi
Golisheva Yelena Vyacheslavovna, Iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent.
Abdukarimova Dinara Rustamxonovna, bank-moliya akademiyasi professori, DSc., professor.
Ikramov Murod Akramovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Nazarova Ra'no Rustamovna, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Editorial board:

Salimov Okil Umrzokovich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Abdurakhmanov Kalandar Khodjayevich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Sharipov Kongirاتبay Avezimbetovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Rae Kwon Chung, South Korea, Honorary Professor at TSUE, Nobel Prize Laureate
Osman Mesten, Member of the Turkish Parliament, Head of the Turkey–Uzbekistan Friendship Society
Akhmedov Durbek Kudratillayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Sayfullo Normatovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Abdurakhmanova Gulnora Kalandarovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Kalonov Mukhiddin Bakhridinovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Siddikova Sadokat Gafforovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogical Sciences
Khudoykulov Sadirdin Karimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Makhmudov Nosir, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Samadov Askarjon Nishonovich, Candidate of Economic Sciences, Professor
Slizovskiy Dmitriy Yegorovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Ikrom Akramovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Eshtayev Alisher Abduganiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khajiyev Bakhtiyor Dushaboyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khakimov Nazar Khakimovich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Musayeva Shoira Azimovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Professor
Ali Konak, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor (Turkey)
Cham Tat Huei, Doctor of Philosophy (PhD), Professor (Malaysia)
Foziljonov Ibrokhimjon Sotvoldikhoja ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Fakhridinov Zafarjon Fakhridin ogli, Head of the DCEC under the Prosecutor General's Office of the Rep. of Uzb.
Utayev Uktam Choriyevich, Deputy Prosecutor of Anijan Region
Ochilov Farkhod, Head of the Namangan Regional Department of the Department of Internal Affairs of Rep. of Uzb.
Buzrukkhonov Sarvarkhon Munavvarkhonovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Akhmedov Javokhir Jamolovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences
Tokhirov Jaloliddin Ochil ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Technical Sciences, Senior Lecturer
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Acting Associate Professor
Judi Smetana, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Chrissy Lewis, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Glazova Marina Victorovna, Doctor of Sciences in Economics (Moscow)
Nosirova Nargiza Jamoliddin kizi, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Sevil Piriyea Karaman, Doctor of Philosophy (PhD) (Turkey)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon ugli, Head of the Department of Scientific Research and Innovations, TSUE
Ochilov Bobur Bakhtiyor ugli, Senior lecturer at TSUI
Golisheva Yelena Vyacheslavovna, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor.
Abdukirimova Dinara Rustamkhanovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Ikramov Murod Akramovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Nazarova Ra'no Rustamovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor

Ekspertlar kengashi:

Berkinov Bazarbay, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Po'latov Baxtiyor Alimovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Aliyev Bekdavat Aliyevich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xalikov Suyun Ravshanovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Rustamov Ilhomiddin, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Hakimov Ziyodulla Ahmadovich, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Kamilova Iroda Xusniddinovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
G'afurov Doniyor Orifovich, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Fayziyev Oybek Raximovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Tuxtabayev Jamshid Sharafetdinovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Xamidova Faridaxon Abdulkarim qizi, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Yaxshiboyeva Laylo Abdisattorovna, katta o'qituvchi
Babayeva Zuhra Yuldashevna, mustaqil tadqiqotchi
Komilova Nilufar Karshiboyevna, Geografiya fanlari doktori, professori
Umirzoqov Ja'sur Artiqboy o'g'li, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), dotsent
Zebo Kuldasheva, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), dotsent

Board of Experts:

Berkinov Bazarbay, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Pulatov Bakhtiyor Alimovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Aliyev Bekdavat Aliyevich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khalikov Suyun Ravshanovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Rustamov Ilhomiddin, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Khakimov Ziyodulla Akhmadovich, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Kamilova Iroda Xusniddinovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics
Gafurov Doniyor Orifovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogy
Fayziyev Oybek Raximovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Tukhtabayev Jamshid Sharafetdinovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Khamidova Faridaxon Abdulkarimovna, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Yakhshiboyeva Laylo Abdisattorovna, Senior Lecturer
Babayeva Zuhra Yuldashevna, Independent Researcher
Komilova Nilufar Karshiboyevna, Doctor of Geographical Sciences, Professor
Umirzokov Jasur Artiqboy ugli, Doctor of Economic Sciences (DSc), Associate Professor
Zebo Kuldasheva, Doctor of Economic Sciences (DSc), Associate Professor

- 08.00.01 Iqtisodiyot nazariyasi
- 08.00.02 Makroiqtisodiyot
- 08.00.03 Sanoat iqtisodiyoti
- 08.00.04 Qishloq xo'jaligi iqtisodiyoti
- 08.00.05 Xizmat ko'rsatish tarmoqlari iqtisodiyoti
- 08.00.06 Ekonometrika va statistika
- 08.00.07 Moliya, pul muomalasi va kredit
- 08.00.08 Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit
- 08.00.09 Jahon iqtisodiyoti
- 08.00.10 Demografiya. Mehnat iqtisodiyoti
- 08.00.11 Marketing
- 08.00.12 Mintaqaviy iqtisodiyot
- 08.00.13 Menejment
- 08.00.14 Iqtisodiyotda axborot tizimlari va texnologiyalari
- 08.00.15 Tadbirkorlik va kichik biznes iqtisodiyoti
- 08.00.16 Raqamli iqtisodiyot va xalqaro raqamli integratsiya
- 08.00.17 Turizm va mehmonxona faoliyati

Muassis: "Ma'rifat-print-media" MChJ

Hamkorlarimiz: Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti,
O'zbekiston Respublikasi Bosh prokuraturasi huzuridagi Iqtisodiy
jinoyatlarga qarshi kurashish departamenti

Jurnalning ilmiyligi:

“Yashil” iqtisodiyot va
taraqqiyot” jurnali

O'zbekiston Respublikasi
Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar
vazirligi huzuridagi Oliy
attestatsiya komissiyasi
rayosatining
2023-yil 1-apreldagi
336/3-sonli qarori bilan
ro'yxatdan o'tkazilgan.

MUNDARIJA

YASHIL ENERGIYA SEKTORIDA VENCHUR INVESTITSIYALARINING RIVOJLANISHI: GLOBAL TENDENSIYALAR VA O'ZBEKISTON IMKONIYATLARI	12
Qarajanova Gulnoza Tolliyevna MILLIY KOMPANIYALARNI BAYNALMILALLASHUV BOSQICHLARI VA XALQARO KORPORATIV BIRLASHUVLAR (M&A) STRATEGIYASINI TAKOMILLASHTIRISH	19
Shokirov Shoxruxmirzo Baxtiyorjon o'g'li QISHLOQ XO'JALIGINI IQLIM VA EKOLOGIK O'ZGARISHLARGA MOSLASHTIRISHDA SMART TEXNOLOGIYALARNI JORIY ETISH METODOLOGIYASINI RIVOJLANTIRISH	23
Mirzataev Salamat Muratbaevich QISHLOQ XO'JALIGIDA MEVACHILIK KLASSTERLARINI TASHKIL ETISHNING ISHLAB CHIQARISH VA RENTABELLIK KO'RSATKICHLARIGA TA'SIRI	28
Tureev Azizbek Abatovich QORAQALPOG'ISTON RESPUBLIKASIDA QURILISH XIZMATLARINI SUN'IY INTELLEKT ASOSIDA RIVOJLANTIRISHNING STRATEGIK MODELII	32
Qidirniyazov Ajiniyaz Sherniyazovich TOG'-KON SANOATI KORXONALARIDA RESURS TEJAMKOR TEXNOLOGIYALAR ASOSIDA IQTISODIY SAMARADORLIKNI OSHIRISHNING NAZARIY-USLUBIY ASOSLARI	37
Kurbanova Mehriniso Nematjanovna Sharipov Kongratbay Avezimbetovich THE DEVELOPMENT OF THE NATIONAL INSURANCE MARKET AND THE LEVEL OF INCLUSIVENESS	43
Ravshanova Mohinur O'rolovna O'ZBEKISTON TEMIR YO'LLARI AJ KORXONALARIDA IQTISODIY SAMARADORLIKNI OSHIRISHNING ZAMONAVIY YONDASHUVLARI	51
Kurbonova Ma'mura Abdukarim qizi TO'QIMACHILIK SANOATI KORXONALARINING MOLIYAVIY BARQARORLIGINI TA'MINLASH MEXANIZMLARI	55
Qaraev Anvar Botirovich THE IMPACT OF LOYALTY PROGRAMS ON CUSTOMER RETENTION IN ONLINE COSMETICS: A MIXED-METHODS STUDY	61
Toirova Mubina IQLIM O'ZGARISHI VA "YASHIL" TRANSFORMATSIYANING JAHON MOLIYA BOZORLARIGA TA'SIRI	66
Qo'chqorova Muxlisaxon Ulug'bek qizi KICHIK BIZNES RIVOJLANISHIDA RAQAMLI PLATFORMALAR - ELEKTRON TIJORAT SAYTLARI, MARKETPLEYSLAR VA MOBIL ILOVALARNING O'RNI	73
Rizayeva Nilufar Oblakulovna SUN'IY INTELLEKT TEXNOLOGIYALARINING BIZNES JARAYONLARINI OPTIMALLASHTIRISHDAGI IQTISODIY SAMARADORLIGI	79
Abdulla Mavlonov QISHLOQ XO'JALIGIDA SABZAVOTCHILIK MAHSULOTLARI LOGISTIKASINI RAQAMLASHTIRISH ORQALI BOZOR INFRATUZILMASI SAMARADORLIGINI OSHIRISH	82
Komekova Gulzira Sharbaevna	

МЕТОДОЛОГИЧЕСКИЕ ПОДХОДЫ К АГРЕГИРОВАНИЮ РАЗРОЗНЕННЫХ ДАННЫХ В ЭКОНОМЕТРИЧЕСКИХ ИССЛЕДОВАНИЯХ	87
Бекматов Акмал Курбонмахматович	
SUG'URTA TASHKILOTLARIDA MHXSGA O'TISHNING HOZIRGI HOLATI VA MUAMMOLARI	93
Azamatova G. I.	
O'ZBEKISTON SOG'LIQNI SAQLASH TIZIMINI RAQAMLASHTIRISHGA YO'NALTIRILGAN INVESTITSİYALARINING XARAJAT-FOYDA TAHLILI	98
Omonov Olim Murodullayevich	
RAQAMLI IQTISODIYOT SHAROITIDA INNOVATSION TA'LIM TEXNOLOGIYALARINI JORIY ETISHNING IQTISODIY SAMARADORLIGI	104
Isxakova Sarvar Ayubovna	
Amriyeva Shaxzoda Shuxratovna	
ПРИМЕНЕНИЕ МЕТОДОВ МАШИННОГО ОБУЧЕНИЯ В КРЕДИТНОМ СКОРИНГЕ РОЗНИЧНЫХ ЗАЁМЩИКОВ: ОПЫТ АКБ «КАПИТАЛБАНК» (РЕСПУБЛИКА УЗБЕКИСТАН)	109
Жанайдарова Камола Аббаевна	
CHANGE MANAGEMENT DURING QUALITY ASSURANCE REFORM IN HIGHER EDUCATION INSTITUTIONS	115
Urinov Bobur Nasillovich	
O'ZBEKISTONDA YASHIL VODOROD IQTISODIYOTINI RIVOJLANTIRISHNING BIZNES VA INVESTITSION MEKANIZMLARI	123
Nuraliyeva Komila Sanaqulovna	
XUFYONA IQTISODIYOTNI QISQARTIRISHDA XALQARO TAJRIBALAR TAHLILI: SOLIQ ISLOHOTLARI VA RAQAMLASHTIRISHNING AHAMIYATI	130
Utkirova Jasmina Jasur qizi	
XORIJY DAVLATLAR AMALIYOTIDA XUSUSIY INVESTITSİYALAR VA AHOLI DAROMADLARI O'RTASIDAGI MUTANOSIBLIKNI TARTIBGA SOLISH YO'NALISHLARI	135
Salimova Zaxro Sobirjon qizi	
QAYTA TIKLANUVCHI ENERGIYA MANBALARINI RIVOJLANTIRISHNING IQTISODIY TAHLILI VA BASHORATI	141
Xakimov D.R.	
ВЛИЯНИЕ ТЕХНОЛОГИЧЕСКОГО ПРОГРЕССА НА ЗАНЯТОСТЬ: ОПТИМИЗАЦИЯ И ТРАНСФОРМАЦИЯ РАБОЧИХ МЕСТ	151
Эркинбаева Камила Жавлонбековна	
TIJORAT BANKLARI MOLİYAVIY RESURLARINI BOSHQARISHNI TAKOMILLASHTIRISH	156
Tangirkulov Bekzod Boxadirovich	
HUDUDLARDA TURISTLARGA UMUMIY OVQATLANISH XIZMATLARINI KO'RSATISHNING SAMARALI RIVOJLANISH USULLARINI TAKOMILLASHTIRISH: RFEI INDEKSI, KLASSTER MODELI VA "TASTE UZBEKISTAN" RAQAMLI EKOTIZIMI	162
Maxmadiyeva Charos Xayrullayevna	
SAVDODA MARKETING TADQIQOTLARINING ZAMONAVIY TENDENSIYALARI	171
Jalalova Dildora Jamolovna	

SAVDODA MARKETING TADQIQOTLARINING ZAMONAVIY TENDENSIYALARI

Jalalova Dildora Jamolovna
Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti
“Savdo ishi” kafedrası Professori
E-mail: d.djalolova@mail.ru
ORCID: 0000-0002-6779-3303

Annotatsiya. Ushbu maqolada savdo sohasida marketing tadqiqotlarining zamonaviy tendensiyalari, ularning rivojlanish yo'nalishlari va amaliy ahamiyati tahlil qilinadi. Raqamli iqtisodiyot sharoitida iste'molchilar xulq-atvoridagi o'zgarishlar, katta ma'lumotlar (Big Data), sun'iy intellekt hamda analitik platformalarning rivojlanishi marketing tadqiqotlari metodologiyasini sezilarli darajada takomillashtirmoqda. Tadqiqot davomida zamonaviy marketing tadqiqotlarida qo'llanilayotgan innovatsion usullar, ularning afzalliklari va savdo korxonalari faoliyatiga ta'siri o'rganildi. Shuningdek, xalqaro tajriba tahlil qilinib, O'zbekiston savdo korxonalarida marketing tadqiqotlarini takomillashtirish bo'yicha amaliy tavsiyalar ishlab chiqildi.

Kalit so'zlar: marketing tadqiqotlari, savdo, raqamli marketing, Big Data, sun'iy intellekt, iste'molchi xulq-atvori, bozor tahlili.

Abstract. This article examines modern trends in marketing research in the trade sector, their development directions, and practical significance. In the context of the digital economy, changes in consumer behavior, the development of Big Data, artificial intelligence, and analytical platforms are significantly transforming marketing research methodologies. The study investigates innovative methods applied in contemporary marketing research, their advantages, and their impact on the performance of trade enterprises. In addition, international experience is analyzed, and practical recommendations are proposed for improving marketing research activities in trade enterprises of Uzbekistan.

Keywords: marketing research, trade, digital marketing, Big Data, artificial intelligence, consumer behavior, market analysis.

Аннотация. В данной статье рассматриваются современные тенденции маркетинговых исследований в сфере торговли, направления их развития и практическое значение. В условиях цифровой экономики изменения в поведении потребителей, развитие технологий Big Data, искусственного интеллекта и аналитических платформ существенно совершенствуют методологию маркетинговых исследований. В ходе исследования изучены инновационные методы маркетингового анализа, их преимущества и влияние на деятельность торговых предприятий. Кроме того, проанализирован зарубежный опыт и разработаны практические рекомендации по совершенствованию маркетинговых исследований на торговых предприятиях Узбекистана.

Ключевые слова: маркетинговые исследования, торговля, цифровой маркетинг, Big Data, искусственный интеллект, поведение потребителей, анализ рынка.

KIRISH

Bugungi kunda savdo sohasida raqobatning kuchayishi va iste'molchilar talabining tez o'zgarishi marketing tadqiqotlarining ahamiyatini yanada oshirmoqda. Korxonalar muvaffaqiyatli faoliyat yuritishi uchun bozor holati, iste'molchilar ehtiyojlari va raqobatchilar faoliyatini muntazam ravishda o'rganib borishi zarur.

Raqamli texnologiyalarning rivojlanishi marketing tadqiqotlari usullariga ham sezilarli ta'sir ko'rsatmoqda. An'anaviy so'rovnoma va kuzatuv usullari bilan bir qatorda onlayn monitoring, katta ma'lumotlar tahlili, sun'iy intellekt asosidagi prognozlash hamda ijtimoiy tarmoqlar tahlili keng qo'llanilmoqda.

Jahon tajribasi shuni ko'rsatadiki, marketing tadqiqotlariga katta e'tibor qaratayotgan savdo korxonalari bozordagi o'zgarishlarga tez moslashib, raqobat ustunligiga ega bo'lmoqda. Shu sababli marketing tadqiqotlarining zamonaviy tendensiyalarini o'rganish va ularni amaliyotga joriy etish dolzarb ilmiy masala hisoblanadi.

Ushbu maqolaning maqsadi savdo sohasida marketing tadqiqotlarining zamonaviy tendensiyalarini tahlil qilish, mavjud masalalarni aniqlash hamda marketing tadqiqotlarini rivojlantirish bo'yicha tavsiyalar ishlab chiqishdan iborat.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Mazkur tadqiqotni amalga oshirish jarayonida marketing tadqiqotlari, iste'molchilar xulq-atvori va raqamli marketingga oid mahalliy hamda xorijiy ilmiy adabiyotlar o'rganildi va tahlil qilindi.

Xususan, marketing tadqiqotlari metodologiyasi hamda iste'molchilar xulq-atvorini o'rganishga bag'ishlangan xalqaro ilmiy manbalar tahlil qilinib, zamonaviy marketing tadqiqotlarining nazariy va uslubiy asoslari yoritildi [4], [5]. Shuningdek, raqamli marketing, katta ma'lumotlar (Big Data), sun'iy intellekt va analitik texnologiyalarning savdo faoliyatiga ta'sirini o'rganishga qaratilgan ilmiy tadqiqotlar ko'rib chiqildi [6].

Tadqiqot davomida O'zbekiston va xorijiy mamlakatlarda marketing tadqiqotlarini tashkil etish amaliyoti hamda ushbu sohadagi statistik ma'lumotlar tahlil qilindi [3]. Bundan tashqari, savdo korxonalarining mutaxassislari va marketing bo'limlari xodimlari bilan ekspert suhbatlari o'tkazilib, amaliy tajriba va mavjud muammolar yuzasidan fikr-mulohazalar o'rganildi.

Xalqaro tajriba va milliy amaliyotni qiyosiy tahlil qilish asosida zamonaviy marketing tadqiqotlarining samarali yo'nalishlari, ularni savdo korxonalari faoliyatiga joriy etish imkoniyatlari hamda rivojlantirish istiqbollari aniqlashtirildi [7], [8].

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Ushbu tadqiqotda tizimli tahlil, statistik tahlil, qiyosiy tahlil, kuzatish va ekspert baholash usullaridan foydalanildi.

Tadqiqot jarayonida savdo korxonalarining marketing faoliyatiga oid ma'lumotlar yig'ildi hamda marketing tadqiqotlarida qo'llanilayotgan zamonaviy texnologiyalarning samaradorligi baholandi. Olingan natijalar asosida savdo korxonalarida marketing tadqiqotlarini takomillashtirish bo'yicha amaliy tavsiyalar ishlab chiqildi.

TAHLIL VA NATIJALAR

Tadqiqot natijalari marketing tadqiqotlari sohasida raqamli texnologiyalar ulushi ortib borayotganini ko'rsatdi. Korxonalarning aksariyati iste'molchilar haqidagi ma'lumotlarni onlayn platformalar va raqamli kanallar orqali yig'ishni afzal ko'rmoqda.

Marketing tadqiqotlari rivojlanishiga ta'sir ko'rsatayotgan asosiy omillar quyidagilardan iborat:

- katta ma'lumotlar (Big Data) texnologiyalarining keng qo'llanilishi;
- sun'iy intellekt asosida iste'molchi xulq-atvorini prognozlash;
- ijtimoiy tarmoqlardagi ma'lumotlarni tahlil qilish imkoniyatlarining kengayishi;
- onlayn so'rovnomalar va mobil tadqiqot vositalarining ommalashuvi;
- real vaqt rejimida bozor monitoringini amalga oshirish imkoniyatining kengayishi (1-jadval).

1-jadval
Savdoda marketing tadqiqotlarining zamonaviy tendensiyalari va ularning ahamiyati¹

№	Yo'nalish	Aniqlangan holatlar	Tavsiya etilgan yechimlar
1	Big Data texnologiyalari	Ma'lumotlar hajmi tez ortmoqda	Analitik platformalarni joriy etish
2	Sun'iy intellekt	Prognozlash imkoniyatlari kengaymoqda	AI asosidagi marketing tizimlaridan foydalanish
3	Ijtimoiy tarmoqlar tahlili	Iste'molchilar fikrini tez aniqlash mumkin	SMM monitoringini kuchaytirish
4	Onlayn so'rovnomalar	Tadqiqot xarajatlari kamaymoqda	Raqamli platformalardan foydalanish
5	Mobil marketing tadqiqotlari	Respondentlarga tezkor chiqish imkoniyati	Mobil ilovalarni rivojlantirish
6	Real vaqt monitoringi	Bozor o'zgarishlari tez aniqlanadi	Dashboard tizimlarini joriy etish
7	Personalizatsiya	Individual takliflarga talab ortmoqda	Mijozlar segmentatsiyasini takomillashtirish

Tadqiqotlar natijalari shuni ko'rsatdiki, zamonaviy marketing tadqiqotlari nafaqat ma'lumotlarni yig'ish va tahlil qilish, balki bozor kon'yunkturasidagi o'zgarishlarni oldindan prognozlash imkoniyatini ham yaratmoqda.

1 Muallif ishlanmasi

Xalqaro tajriba, xususan AQSH, Buyuk Britaniya va Janubiy Koreya misolida, sun'iy intellekt asosidagi marketing tadqiqotlari savdo faoliyati samaradorligini sezilarli darajada oshirishga xizmat qilayotganini ko'rsatmoqda. O'zbekistonda ham raqamli transformatsiya jarayonlarining jadallashuvi marketing tadqiqotlarini yangi bosqichga olib chiqish uchun keng imkoniyatlar yaratmoqda.

Muhokamalar natijasida aniqlanishicha, savdo korxonalarida marketing tadqiqotlari samaradorligini yanada oshirish uchun zamonaviy raqamli texnologiyalarni keng joriy etish, ishonchli ma'lumotlar bazasini shakllantirish hamda marketing analitikasi yo'nalishida yuqori malakali mutaxassislarni tayyorlash muhim ahamiyat kasb etadi.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Tadqiqot natijalariga ko'ra, savdo sohasida marketing tadqiqotlarining zamonaviy tendensiyalari korxonalar raqobatbardoshligini oshirishda muhim omil bo'lib xizmat qilmoqda.

Tadqiqot asosida quyidagi tavsiyalar ishlab chiqildi:

- savdo korxonalarida Big Data texnologiyalaridan foydalanishni kengaytirish;
- sun'iy intellekt asosidagi marketing tahlili tizimlarini joriy etish;
- ijtimoiy tarmoqlar monitoringini kuchaytirish;
- onlayn va mobil marketing tadqiqotlari ulushini oshirish;
- marketing analitikasi bo'yicha mutaxassislarning malakasini oshirish;
- real vaqt rejimida ishlovchi marketing monitoring tizimlarini yaratish;
- xalqaro tajribani milliy amaliyotga moslashtirish.

Ushbu tavsiyalarni amaliyotga tatbiq etish savdo korxonalarida marketing qarorlarining sifatini oshirish, iste'molchilar ehtiyojlarini aniqroq baholash hamda bozor talablariga mos ravishda samarali faoliyat yuritishga xizmat qiladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining raqamli iqtisodiyotni rivojlantirishga oid farmon va qarorlari. – Toshkent. Qonunchilik ma'lumotlari milliy bazasi. Lex.uz.
2. O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining elektron tijorat va raqamli transformatsiyaga oid qarorlari (2023–2025-yillar). – Toshkent. Qonunchilik ma'lumotlari milliy bazasi. Lex.uz.
3. O'zbekiston Respublikasi Milliy statistika qo'mitasi. Statistika ma'lumotlari va rasmiy hisobotlar (2024–2025-yillar). – Toshkent.
4. Kotler, P., & Keller, K. L. (2016). *Marketing Management* (15th ed.). Harlow: Pearson Education.
5. Malhotra, N. K. (2019). *Marketing Research: An Applied Orientation* (7th ed.). Harlow: Pearson Education.
6. Chaffey, D., & Ellis-Chadwick, F. (2022). *Digital Marketing* (8th ed.). Harlow: Pearson Education.
7. Wedel, M., & Kannan, P. K. (2023). Marketing analytics for data-rich environments. *Journal of Marketing*.
8. Solomon, M. R. (2021). *Consumer Behavior: Buying, Having, and Being* (13th ed.). Harlow: Pearson Education.

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Ingliz tili muharriri: Feruz HAKIMOV

Musahhih: Zokir ALIBEKOV

Sahifalovchi va dizayner: Hasan MAQSUDOV

2026. № 6/4

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

Mazkur jurnalda maqolalar chop etish uchun quyidagi havolalarga maqola, reklama, hikoya va boshqa ijodiy materiallar yuborishingiz mumkin.
Materiallar va reklamalar pullik asosda chop etiladi.

El.Pochta: sq143235@gmail.com

Bot: @iqtisodiyot_77

Tel.: 93 718 40 07

Jurnalga istalgan payt quyidagi rekvizitlar orqali obuna bo'lishingiz mumkin. Obuna bo'lgach, @iqtisodiyot_77 telegram sahifamizga to'lov haqidagi ma'lumotni skrinshot yoki foto shaklida jo'natishingizni so'raymiz. Shu asosda har oygi jurnal yangi sonini manzilingizga jo'natamiz.

"Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali 03.11.2022-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №566955 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: №046523. PNFL: 30407832680027

Manzilimiz: Toshkent shahar, Mirzo Ulug'bek tumani
Kumushkon ko'chasi, 26-uy.

Jurnal sayti: <https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz>